

– Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri: Hukuki Boyut –
2. Ders:
Ortaklık Hukukunun Kurumsal Boyutu: Kurumsal Yapı ve
Araçlar

PROF. DR. İLKE GÖÇMEN

ANKARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ

AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU ANABİLİM DALI

JEAN MONNET CHAIR

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Disclaimer: The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

1

1

Sunuş Planı

Kurumsal Yapı

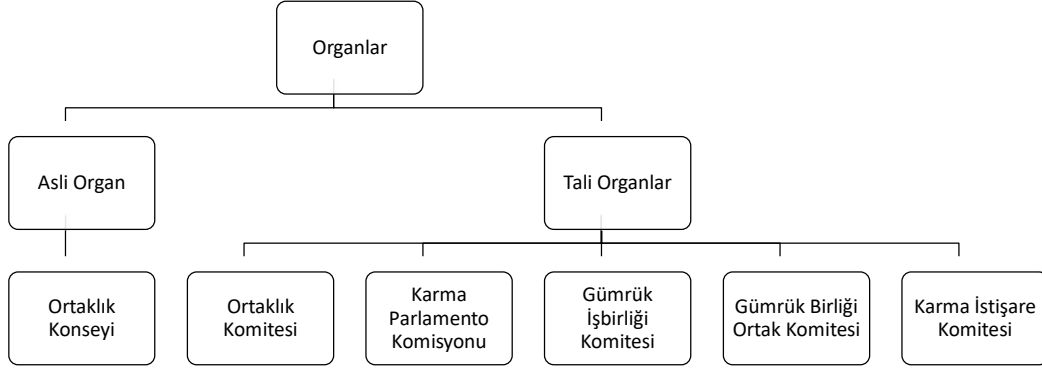
Ortaklık Araçları ve Etkileri

2

2

1

Kurumsal Yapı: Organlar

3

3

Ortaklık Konseyi

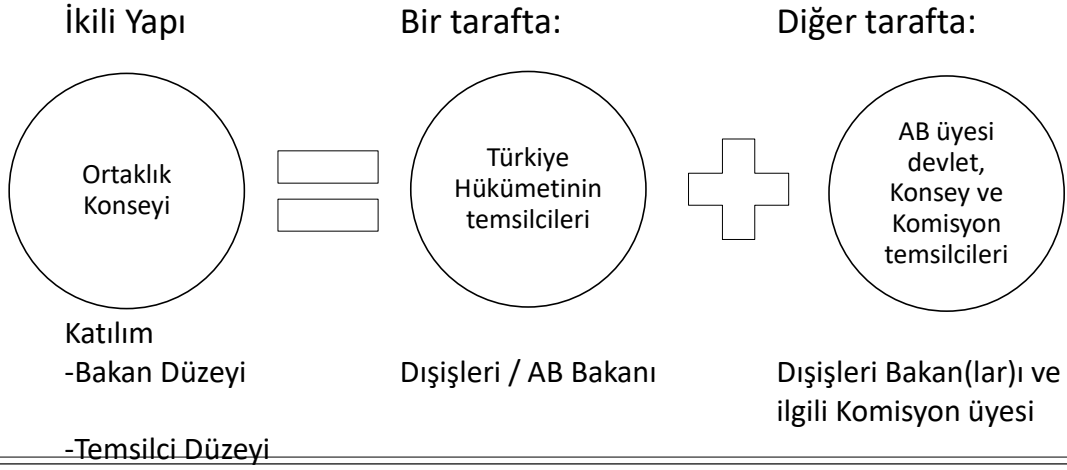
- Oluşumu
- İşleyişi
- Görev ve Yetkileri
  - İlgili kurallar
    - Ankara Anlaşması md. 22-25
    - 1/64 sayılı OKK (İçtüzük)

4

4

2

Ortaklık Konseyi: Oluşumu

5

5

Ortaklık Konseyi: İşleyişi

Toplantı	<ul style="list-style-type: none"> • En az altı ayda bir yapılır.
Başkanlık	<ul style="list-style-type: none"> • 6 ayda bir el değiştirir.
Karar Alma	<ul style="list-style-type: none"> • Oybirliği aranır. (=veto yetkisi)
Gündem	<ul style="list-style-type: none"> • Dönem Başkanı geçici gündemi belirler. • Toplantı öncesi (talep ile) veya sonrası (oybirliği ile) gündeme madde eklenebilir.

6

6

3

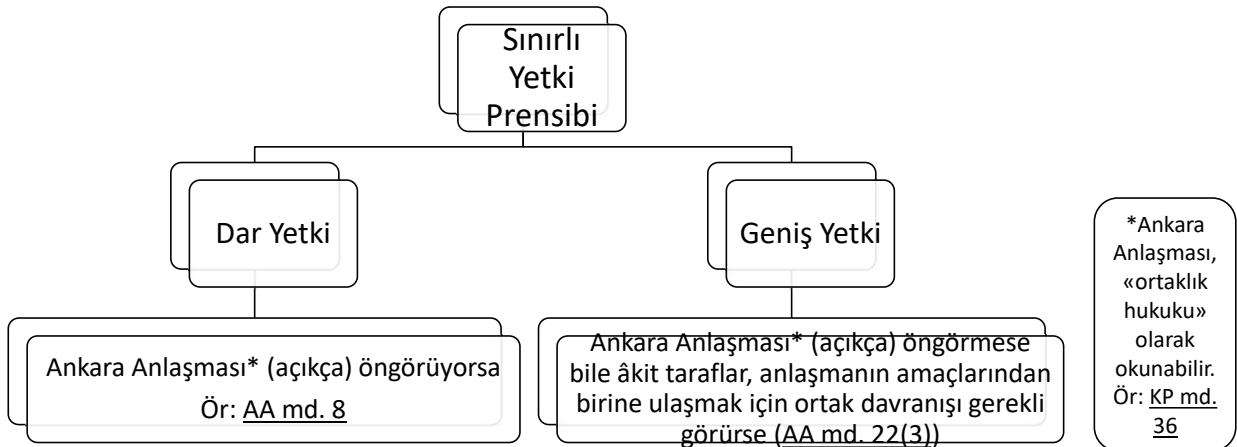
Ortaklık Konseyi: Görev ve Yetkileri

1. Karar alma yetkisi
2. Komite kurma yetkisi
3. İnceleme yetkisi
4. Uyuşmazlık çözümü yetkisi

7

7

Ortaklık Konseyi: Karar Alma Yetkisi

8

8

4

Ortaklık Konseyi: Görev ve Yetkileri

- Komite kurma yetkisi

Ortaklık Konseyi,

- i. Kendisine görevlerinde yardım etmek üzere
- ii. Ankara Anlaşması'nın iyi yürütülmesi için gerekli işbirliğinin devamlılığını sağlamak üzere

komite kurabilir.

Örnek (i): Ortaklık Komitesi

Örnek (ii): Gümrük İşbirliği Komitesi

9

9

Ortaklık Konseyi: Görev ve Yetkileri

- İnceleme yetkisi

- Ortaklık Konseyi, ortaklık rejiminin sonuçlarını belirli aralıklarla inceler.

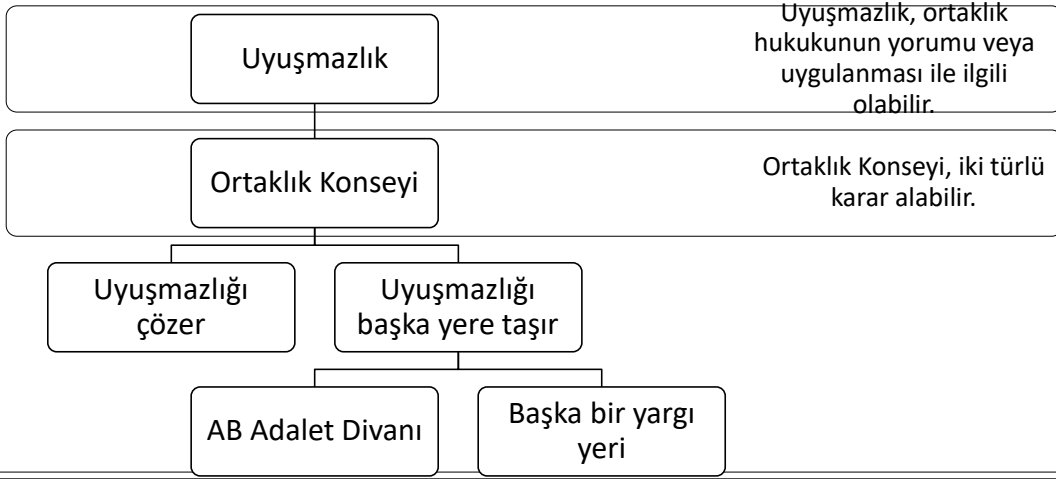
- (Günümüzde, daha çok, üyelik ilişkisinin gidişatı gündemi meşgul etmektedir...)

10

10

5

Ortaklık Konseyi: Uyuşmazlık Çözümü Yetkisi

11

11

Ortaklık Komitesi (1964)

- Oluşumu
- İşleyişi
- Görev ve Yetkileri
  - İlgili kurallar
    - 3/64 sayılı OKK

12

12

Ortaklık Komitesi (1964)

Oluşumu

- Bir tarafta: Türkiye'nin temsilcileri
- Diğer tarafta: AB üyesi devlet, Konsey ve Komisyonun temsilcileri
- Katılım: Bürokratlar (Müsteşar ve Danışman düzeyi)

İşleyişi

- Toplantı: Gerekli görüldükçe toplanır.
- Başkanlık: Ortaklık Konseyi ile paralel gider.
- Karar alma: Oybirliği aranır.

Görev ve Yetkileri

- Ortaklık Konseyinin çalışmalarına yardımcı olur.
- Böylelikle işbirliğinin devamlılığını sağlar.

13

13

Karma Parlamento Komisyonu (1965)

- Oluşumu
- İşleyişi
- Görev ve Yetkileri

- İlgili kurallar
  - 1/65 sayılı OKK

14

14

7

Karma Parlamento Komisyonu (1965)

Oluşumu

- Bir tarafta: TBMM üyeleri
- Diğer tarafta: Avrupa Parlamentosu üyeleri
- Sayı: (25 + 25 = 50)

İşleyişi

- Toplantı: Yılda üç kez (ilke olarak)
- Başkanlık: Eş başkanlık
- Karar alma: Oyçokluğu aranır.

Görev ve Yetkileri

- Ortaklığın demokratik denetimini üstlenir.
- Tavsiye kararlar alabilir.

15

15

Gümrük İşbirliği Komitesi (1969)

•Oluşumu

•İşleyişi

•Görev ve Yetkileri

- İlgili kurallar
  - 2/69 sayılı OKK

16

16

Gümrük İşbirliği Komitesi (1969)

Oluşumu

- Bir tarafta: Türkiye'nin gümrük ile ilgili uzmanları
- Diğer tarafta: AB üyesi devletlerin ve Komisyonun gümrük ile ilgili uzmanları

İşleyişi

- Toplantı: Yılda iki kez

Görev ve Yetkileri

- Gümrük ile ilgili idari işbirliği sağlar.

17

17

Gümrük Birliği Ortak Komitesi (1995)

- Oluşumu
- İşleyişi
- Görev ve Yetkileri

- İlgili kurallar
  - 1/95 sayılı OKK

18

18

Gümrük Birliği Ortak Komitesi (1995)

Oluşumu

- Bir tarafta: Türkiye'nin temsilcileri
- Diğer tarafta: AB üyesi devletlerin ve Komisyonun temsilcileri

İşleyişi

- Toplantı: Ayda en az bir kez (kural) / Yılda bir kez (uygulama)
- Başkanlık: Altı ayda bir el değiştirir.

Görev ve Yetkileri

- Gümrük birliğinin gereği gibi işlemlerini sağlamak için çalışır.

19

19

Karma İstişare Komitesi (1995)

- Oluşumu
- İşleyişi
- Görev ve Yetkileri

20

20

10

Karma İstişare Komitesi (1995)

Oluşumu

- Bir tarafta: Türkiye'nin ekonomik ve sosyal çıkar gruplarının üyeleri
- Diğer tarafta: Ekonomik ve Sosyal Komitenin üyeleri
- Sayı: (18 + 18 = 36)

İşleyişi

- Toplantı: Yılda iki kez
- Başkanlık: Eş başkanlık

Görev ve Yetkileri

- Ekonomik ve sosyal konulardaki diyalogu sağlar.

21

21

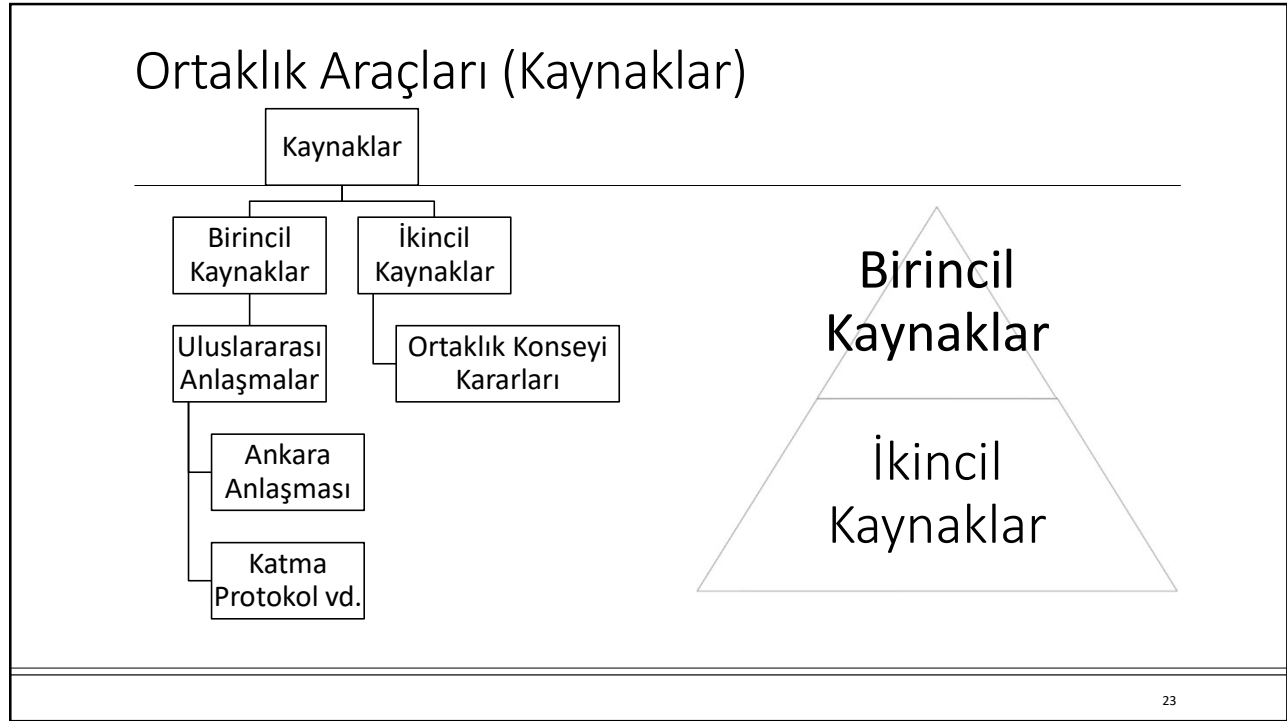
Ortaklık Araçları ve Etkileri

- Ortaklık Araçları (Ortaklık Hukukunun Kaynakları)
- Ortaklık Araçlarının Etkileri (Ortaklık Hukukunun Kaynaklarının Etkileri)

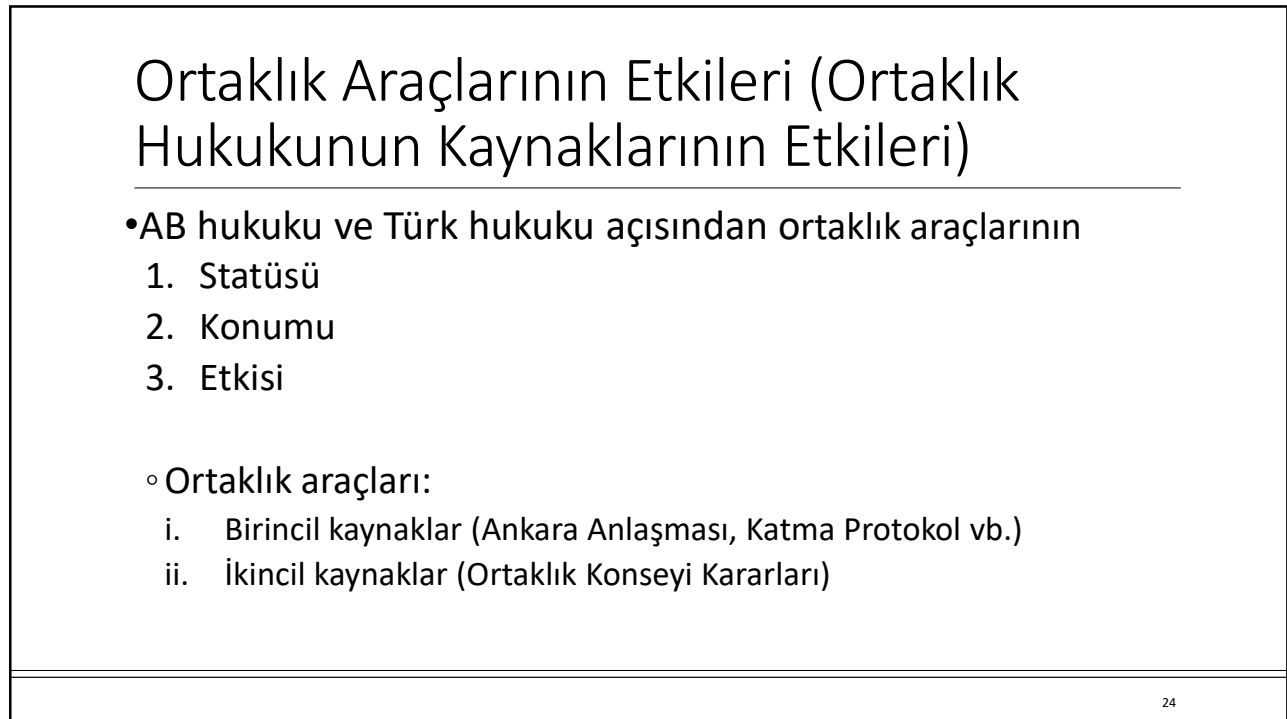
22

22

11

23

24

Türk Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Statüsü

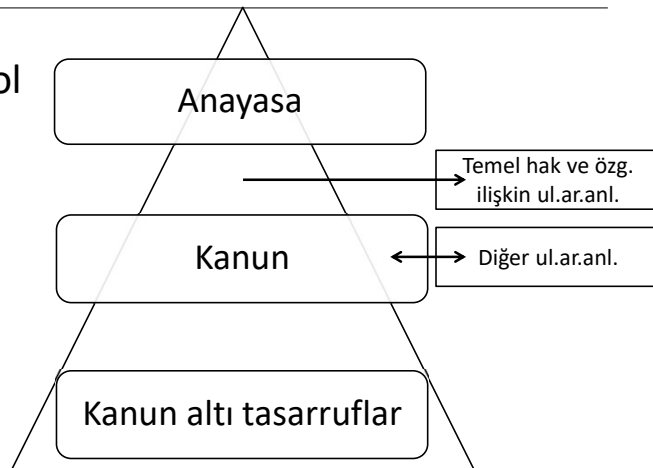
- Birincil kaynaklar (Ankara Anlaşması, Katma Protokol vb.)
  - AY md. 90/1 ve 5
    - Türk hukukunun bir parçasıdır.
- İkincil kaynaklar (Ortaklık Konseyi Kararları)
  - AY md. 90/1, 3 ve 4 ???

25

25

Türk Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Konumu

- Birincil kaynaklar (Ankara Anlaşması, Katma Protokol vb.)
  - Kanun ile eşit
- İkincil kaynaklar (Ortaklık Konseyi Kararları)
  - ???

26

26

Türk Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Etkisi

- Birincil kaynaklar (Ankara Anlaşması, Katma Protokol vb.)
  - «Kendi kendine icra edilebilirlik» («*self-executing*») geçerli gözükmemektedir.
    - Uygulama: Hiç örnek yoktur.
- İkincil kaynaklar (Ortaklık Konseyi Kararları)
  - ???

27

27

AB Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Statüsü

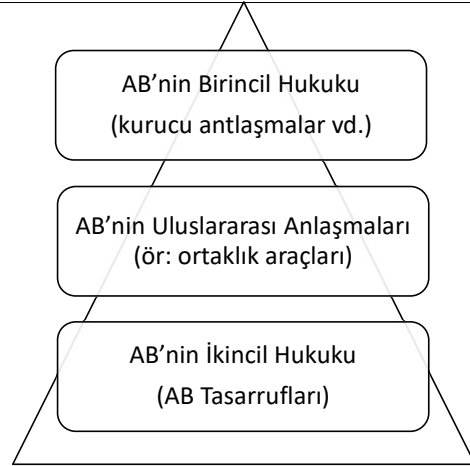
- Birincil kaynaklar (Ankara Anlaşması, Katma Protokol vb.)
- İkincil kaynaklar (Ortaklık Konseyi Kararları)
  - ABİHA md. 216(2): «Birlik tarafından akdedilen anlaşmalar, Birlik kurumları ve üye devletler için bağlayıcıdır.»
    - ABAD: "... AB hukukunun ayrılmaz parçasıdır..."

28

28

AB Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Konumu

- Birincil kaynaklar (Ankara Anlaşması, Katma Protokol vb.)
- İkincil kaynaklar (Ortaklık Konseyi Kararları)

29

29

AB Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Etkisi

- Birincil kaynaklar (Ankara Anlaşması, Katma Protokol vb.)
- İkincil kaynaklar (Ortaklık Konseyi Kararları)
  - AB hukukunun temel özelliklerinden faydalanır:
    - Özellikle, *öncelik* ilkesi ve *doğrudan etki* ilkesi
  - AB hukukuna özgü mekanizmalardan faydalanır:
    - Özellikle, *ön karar* prosedürü
  - ABAD'ın klasik yorum yönteminden faydalanır:
    - Özellikle, *amaçsal* yorum

30

30

AB Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Etkisi

- Öncelik ilkesi

- AB hukuku,
- ister önceki ister sonraki tarihli olsun, tüm ulusal hukuk karşısında
- öncelikle uygulanır

&

- AB hukuku ile çatışan ulusal hukuk kuralı,
- bir kenara bırakılır,
- yani o olay yönünden uygulanamaz.

31

31

AB Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Etkisi

- Doğrudan etki ilkesi (Uluslararası anlaşma hükmü – Koşullar)

- O anlaşmanın lâfzı, amacı ve niteliği doğrudan etkiye elverişli olmalıdır.
- İlgili hüküm,
- Yeterince açık ve kesin olmalı,
- Koşulsuz olmalı,
- Takdir hakkına yer bırakmamalıdır.

- Doğrudan etkinin sonucu

- İlgili bireyler, (üye devlet) ulusal mahkemeler önünde bu hükümlere doğrudan dayanabilir.

32

32

AB Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Etkisi

- Doğrudan etki ilkesi – Koşullar

- İlgili hüküm,
- Yeterince açık ve kesin olmalı,
- Koşulsuz olmalı,
- Takdir hakkına yer bırakmamalıdır.

- Örnekler

- Ankara Anlaşması md. 12
- Katma Protokol md. 36
- Katma Protokol md. 37
- Katma Protokol md. 41(1)

33

33

AB Hukuku Açısından Ortaklık Araçlarının Etkisi

- Ön karar prosedürü

- Ulusal mahkeme,
- önündeki uyuşmazlıkta karar vermek için
- AB hukukunun yorumu veya AB tasarruflarının geçerliliği ile ilgili bir karara ihtiyaç duyarsa
- ABAD'a başvurabilir / başvurur.
- ABAD, yorum veya geçerlilik ile ilgili karar alır,
- Ulusal mahkeme, bu karar çerçevesinde önündeki uyuşmazlığı karara bağlar.

34

34

ABAD: Ortaklık Araçları – Yorum Yöntemi

Örneğin, *Bozkurt* kararına göre (1995)

- 1/80 sayılı OKK → Amaç
  - Kurucu antlaşma hükümleri rehber alınarak âkit taraflar arasında işçilerin serbest dolaşımını sağlamak.
  - “Bu amaç ile uyum sağlamak için, [kurucu antlaşmadaki işçilerin serbest dolaşımına] dair hükümlerdeki ilkeleri, mümkün olduğu müddetçe, 1/80 sayılı OKK ile tanınan haklardan yararlanan Türk işçilerine aktarmak elzem gözükmektedir.”

Öyleyse

- Ortaklık hukuku, *mümkün olduğu müddetçe*, Birlik (iç pazar) hukuku ile benzer şekilde yorumlanır.

35

35

Sistemin İşleyişine İlişkin Örnek:

Ahmet, Türk vatandaşı olup Hollanda’da *A&H* marketinde hukuka uygun olarak yarı zamanlı bir yıl çalışmıştır. Ahmet, *A&H* marketinde bir yıl daha çalışmak üzere çalışma iznini yenilemek için yetkili ulusal makama başvurmuştur. Yetkili makama göre Ahmet, yarı zamanlı çalıştığından «işçi» sayılmaz ve bu nedenle çalışma izni uzatılamaz. Ahmet, bu karara karşı ne yapabilir?

1/80 OKK md. 6(1) uyarınca: «... bir üye devletin işgücü piyasasına yasal olarak dahil bulunan bir Türk işçisi: - O üye devlette bir yıllık yasal çalışmadan sonra, eğer iş mevcut ise, aynı işverenin yanında çalışma iznini yenileme hakkına sahiptir. ...»

36

36

Sistemin İşleyişine İlişkin Örnek:

Doğrudan Etki İlkesi	1/80 OKK md. 6(1), «doğrudan etkili» olduğundan, Ahmet, 1/80 OKK md. 6(1)'e dayanarak ulusal mahkeme önünde dava açar.
Ön Karar Prosedürü	Ulusal mahkeme, 1/80 OKK md. 6(1), «AB hukukunun ayrılmaz parçası» olduğundan «ön karar prosedürü» aracılığıyla ABAD'a başvurabilir / başvurur.
Yorum Yöntemi	ABAD, 1/80 OKK md. 6(1)'i <i>mümkün olduğu müddetçe</i> Birlik (iç pazar) hukuku ile benzer şekilde yorumlar. Nasıl ki bir Birlik vatandaşı yarı zamanlı çalıştığında «işçi» sayılıyorsa, kural olarak, bir Türk vatandaşı da yarı zamanlı çalıştığında «işçi» sayılmalıdır.
Öncelik İlkesi	Ayrıca, 1/80 OKK md. 6(1), «AB hukukunun ayrılmaz parçası» olduğundan ulusal hukuk karşısında «öncelikle» uygulanır.
SONUÇ	Sonuç olarak, Ahmet, 1/80 OKK md. 6(1) temelinde çalışma iznini yeniletecektir.

37

37

İlgili Maddeler

38

38

19

Ankara Anlaşması md. 8

(...) Ortaklık Konseyi, geçiş döneminin başlamasından önce (...), Topluluğu kuran Antlaşma'nın kavradığı ve gözönünde bulundurulması gereken alanlarla, özellikle bu kısımda* gözetilenlere mahsus hükümlerin uygulama şartlarını, usullerini, sıra ve sürelerini, yararlı görülecek her türlü korunma kurallarını tespit eder.

- *Gümrük birliği, tarım, ekonomik nitelikli sair hükümler...

39

39

Ankara Anlaşması md. 12

Âkit Taraflar, aralarında serbest işçi akımını kademeli olarak gerçekleştirmek için, Topluluğu kuran Antlaşma'nın 48, 49 ve 50. maddelerinden esinlenmekte uyuşmuştur.

40

40

20

Ankara Anlaşması md. 22(3)

Geçiş döneminin başlaması ile, ortaklık rejiminin gerçekleşmesi yolunda, Anlaşma amaçlarından birine ulaşmak için, Akit Taraflar'ın bir ortak davranışı gerekli görüldüğü takdirde, Anlaşma bunun için gerekli davranış yetkisini öngörmese bile, Ortaklık Konseyi uygun kararları alır.

41

41

Katma Protokol md. 36

Türkiye ile Topluluk üyesi Devletler arasında işçilerin serbest dolaşımı, Ortaklık Anlaşması'nın 12. maddesinde yer alan ilkelere uygun şekilde, Anlaşma'nın yürürlüğe girişinden sonraki on ikinci yılın sonu ile yirmi ikinci yılın sonu arasında kademeli olarak gerçekleştirilecektir.

Ortaklık Konseyi bu konuda gerekli usulleri kararlaştıracaktır.

42

42

21

Katma Protokol md. 37

Her üye devlet, Topluluk'ta çalışan Türk uyruklu işçilere, çalışma şartları ve ücret bakımından, Topluluk üyesi devlet uyruklu işçilere göre uyrukluktan ötürü herhangi bir farklı işleme yer vermeyen bir rejim tanır.

43

43

Katma Protokol md. 41(1)

Âkit Taraflar, aralarında, yerleşme hakkı ve hizmetlerin sunum serbestisine yeni kısıtlamalar koyamaz.

44

44

AY md. 90/1, 3 ve 4

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, [TBMM]'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. ...

Milletlerarası bir andlaşmaya dayanan uygulama andlaşmaları ile kanunun verdiği yetkiye dayanılarak yapılan ekonomik, ticarî, teknik veya idarî andlaşmaların [TBMM]'ce uygun bulunması zorunluğu yoktur; ancak, bu fıkraya göre yapılan ekonomik, ticarî veya özel kişilerin haklarını ilgilendiren andlaşmalar, yayımlanmadan yürürlüğe konulamaz.

Türk kanunlarına değişiklik getiren her türlü andlaşmaların yapılmasında birinci fıkra hükmü uygulanır.

45

45

AY md. 90/1 ve 5

Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, [TBMM]'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. ...

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (2004)
Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

46

46

ABİHA md. 216(2)

Birlik tarafından akdedilen anlaşmalar, Birlik kurumları ve üye devletler için bağlayıcıdır.